

Rózsafüzér (szentolvasó) - Báthory István (1533-1586) hagyatékából

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	E 65.76
Készítés ideje:	1570 KÖRÜL
Készítés helye:	Itália
Anyag:	aranyozott ezüst; korall
Technika:	poncolt
Méretetek:	hosszúság: 49 cm szélesség: 7 cm súly: 227 g

A tizenegy nagyméretű, csiszolt korallszemből álló olvasó – mai szóhasználattal: rózsafüzér – vésett díszű, aranyozott ezüst gyűrűben végződik. Másik végén filigrános díszű gombról kereszt függ, melynek szárait egy-egy kisebb korallgyöngy alkotja. A kereszt középpontjában négyszögű tagozat látható, elő- és hátoldalán egy-egy üveg hátlapra festett, mára felismerhetetlenné vált jelenettel. Régi leírásból tudható, hogy a valaha vörös alapon arannyal és ezüsttel festett képek egyike a Szent Családot, a másik az Angyali üdvözléket ábrázolta.

A méretében és anyagában egyaránt ritka és különleges rózsafüzérrel kapcsolatban több, az Esterházy családi hagyományon, illetve történeti ismereteken alapuló feltételezés is fölmerült.

1685-ből, Esterházy Pál herceg-nádor (1635–1713) műkincsjegyzékéből való a legkorábbi bejegyzés egy korallal olvasóról: *Egy eöregh veöröss Kláris, 10 [valójában 11] szemeü olvaso, kinek edgyik végén edgy aranyas metallium edgy eöregh gombal edgyütt, másik végén arany teöreök forma gyeüreü vagon, mely János királyé volt [I. (Szapolyai) János magyar király, uralkodása: 1526–1540].*

A fraknoi kincstár 1696. és 1725. évi leltárában leírt korallal rózsafüzér kapcsán merült föl először Báthory István lengyel király neve. *Egy vörös cláris tizen egy szembül álló és aranyos keresztu olvaso arany numizmával együtt, mely Bathory István lengyel királyé volt az mint a raita függő czedulán való írás mutattya.* (1725). Feltételezések szerint az olvasót XIII. Gergely pápa (1572–1585) ajándékozta Báthorynak az 1578-ban Krakkóba érkező új pápai nuncius, Giovanni Andrea Caligari (1527–1594 k.) közvetítésével.

A 17. század legjelentősebb magyarországi műgyűjteményét, mint a felségárulás miatt kivégzett Nádasdy Ferenc (1623–1671) – Esterházy Miklós nádor (1583–1645) "rebellis" veje – tulajdonát, 1670-ben a Habsburg-udvar konfiskálta és Bécsbe szállította. A Nádasdy-kincstárról ebben az évben készült műkincsjegyzék két korallszemekből álló olvasót is említ. Elképzelhető, hogy a Báthoryaktól a 17. század folyamán a velük szoros családi kapcsolatba került Nádasdyakhoz került az olvasó. Ezt a hagyományt őrizték meg az Esterházyak, akikhez feltételezhetően a Habsburg-udvarral jó kapcsolatot ápoló Pál herceg-nádor (1635–1713) révén került a korallszemes olvasó.

Irodalom

- Szerk.: Benda Judit: *Közös úton: Budapest és Krakkó a középkorban*. Budapesti Történeti Múzeum, Budapest, 2016. - Nr. 5.H.67.
- Szerk.: Szilágyi András: *Műtárgyak a fraknoi Esterházy-kincstárból az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2014. - Nr. V.7. (Pandur Ildikó)
- Szerk.: Szilágyi András: *Esterházy-kincsek. Öt évszázad műalkotásai a hercegi gyűjteményből*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - Nr. 10. (Pandur Ildikó)
- Szerk.: Szilágyi András: *Hungary's heritage: princely treasures from the Esterházy Collection from the Museum of Applied Arts*. Paul Holberton, London, 2004. - Nr. 31. és kép
- Szerk.: Mikó Árpád, Sinkó Katalin: *Történelem - kép. Múlt és művészet kapcsolata Magyarországon*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2000. - Nr. VII.13.
- Szilágyi András: *Beitrag zum Nachleben der Schätze des Ferenc Nádasdy. /1623-1671./ Ars Decorativa*, 16.

(1997). 1997. - 6. kép

- Szilágyi András: *Az Esterházy-kincstár*. Helikon Kiadó, Budapest, 1994. - p. 77.
- Szerk.: Pataki Judit: *Ékszerek, érmek, rendjelek*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - 26. és kép (Pandur Ildikó, Szilágyi András, G. Héri Veronika)
- Szerk.: Galavics Géza: A fraknoi Esterházy-kincstár a történeti források tükrében. *Magyarországi reneszánsz és barokk. Művészettörténeti tanulmányok*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1975. - p. 490. (Héjjné Détári Angéla)

